

Sveučilište u Zagrebu

Senat

Klasa: 602-04/11-04/20

Urbroj: 380-007/095-11-1

Zagreb, 13. rujna 2011.

Na temelju članka 21. Statuta Sveučilišta u Zagrebu, Senat Sveučilišta u Zagrebu na 17. sjednici u 342. akademskoj godini (2010./2011.) održanoj 13. rujna 2011. donio je sljedeći dokument

Polazišni prilozi za rad na strategiji istraživačkog i visoko-obrazovnog sustava Republike Hrvatske

1. Uvodne napomene

Prihvaćanjem dokumenta „Razvoj i preobrazba Sveučilišta u Zagrebu; Polazne pretpostavke“ na sjednici Senata održanoj 21. prosinca 2010. započet je rad na donošenju strategije i odgovarajućih statutarinih promjena kojom će se zacrtati razvoj Sveučilišta u sljedećem desetljeću. Institucionalna strategija je međutim u brojnim aspektima i pojedinostima izravno ovisna o razvojnim projekcijama za cijelu zemlju, i obratno, daljnjim razvojem Sveučilišta u Zagrebu će se, obzirom na njegovu veličinu i ulogu, u značajnoj mjeri zadati i razvoj nacionalnog sustava.

Sveučilište u Zagrebu je stoga ključno zainteresirano za istodobno pokretanje rada na izradi nacionalne strategije. Jednako tako smo često puta isticali da su sazreli i drugi razlozi i uvjeti za rad na takvoj strategiji.

Prije svega, krajem 2010. godine isteklo je razdoblje koje je bilo pokriveno ranijim nacionalnim strateškim dokumentima, naime tekstovima „Plan razvoja sustava odgoja i obrazovanja 2005. – 2010.“ i „Znanstvena i tehnološka politika republike Hrvatske 2006. – 2010.“ donesenim 2005. i 2006. godine. Logika nalaže da je u ovom trenutku potrebno napraviti analitičku rekapitulaciju proteklog razdoblja kao podlogu za daljnje projekcije.

Nadalje, kroz sve faze javne rasprave o nacrtu zakonskog paketa koji je Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa predložilo u listopadu 2010. često su se u javnosti čula upozorenja kako su nove strateške smjernice jedan od nužnih preduvjeta i za donošenje budućeg zakonodavstva. Takav je stav prisutan i u svim dokumentima Senata vezanim uz raspravu o zakonskim nacrtima. Tako je u Zaključcima od 11. svibnja 2011. upozoreno kako „Republika Hrvatska u ovom trenutku nema nacionalnu strategiju razvoja visokog obrazovanja i znanstvene djelatnosti pa je nemoguće sagledati svrhu i ciljeve donošenja zakona“, i kako i zbog toga predloženi zakonski nacrti „nisu prikladni za upućivanje u daljnju proceduru“ te je Vladi RH predloženo da se „osnivanjem radne skupine pokrene izrada nacionalne strategije razvoja znanosti i visokog obrazovanja, uputi je Saboru RH na usvajanje i pristupi izradi novih zakonskih rješenja“. Ovaj prijedlog

ponovljen je i u svim kasnijim senatskim zaključcima kao i u istupima rektora i drugih predstavnika Sveučilišta na dvjema sjednicama Odbora za obrazovanje, znanost i kulturu Hrvatskoga sabora održanim u srpnju 2011.

Međutim, nacionalna istraživačka i visoko-obrazovna strategija bi po našem mišljenju trebala imati i znatno širi značaj i doseg. Hrvatska se nalazi u prijelomnom razvojnom trenutku. Nakon ratnog i poratnog razdoblja popraćenog privatizacijskim tranzicijskim šokom u gospodarstvu, uslijedila je relativno kratka prosperitetna faza koja je uglavnom bila orijentirana na infrastrukturna ulaganja i ulaganja u tercijarne segmente kao što su promet, trgovina i turizam, dok su pitanja razvoja temeljnih proizvodnih grana i tehnološkog napretka u dobroj mjeri ostala po strani. Zemlja se nakon toga suočila s gospodarskom krizom koja je još uvijek prisutna, i koja, uz ostalo, u velikoj mjeri otežava normalno odvijanje i razvoj istraživačkih i obrazovnih djelatnosti. Istodobno, nalazeći se pred ulaskom u Europsku uniju, Hrvatska mora naći odgovore i na ključna pitanja, kako daljnjeg gospodarskog razvoja kroz intenzivno uključivanje u europski prostor vrhunske tehnološke i tržišne kompetitivnosti, tako i punog inkorporiranja visokih standarda ljudskih sloboda i prava, demokratičnosti, etičnosti i tolerancije u društveno-politički poredak.

Razvoj nacionalnog istraživačkog sustava bi se u takvim generalnim strateškim smjernicama trebao situirati kao ishodišni i pokretački segment u modernizaciji hrvatskog gospodarstva. Visoko-obrazovna strategija bi pak trebala razriješiti brojna otvorena pitanja vezana uz studijski sustav kojim će se istodobno osigurati i školovanje visoko-kvalificiranih profesionalaca koji će moći odgovoriti potrebama i stalnim mijenama tržišta rada i formiranje članova modernog demokratskog društva. Možemo reći da se nalazimo u situaciji u kojoj se ne smijemo ograničiti na čekanje donošenja generalnih strateških smjernica razvoja Hrvatske kao preduvjeta za planiranje razvoja istraživačkog i visoko-obrazovnog sektora, već bismo naprotiv kroz traženje rješenja za taj sektor trebali pokrenuti i opća pitanja budućnosti zemlje i njenog gospodarstva.

2. Polazišta i elementi nacionalne strategije

U nastavku teksta navedene su točke i teme, uz pojedine polazne premise, koje bi po našem mišljenju trebale biti obuhvaćene strategijom. U nekim od točaka u dobroj mjeri slijedimo i preokupacije u spomenutom dokumentu iz prosinca 2010. o preobrazbi Sveučilišta u Zagrebu. Za daljnji rad je međutim nužno sagledavanje na nacionalnoj razini i odgovarajući zajednički rad kako predstavnika Vlade RH, MZOŠ-a i drugih političkih i zakonodavnih tijela i struktura, tako i predstavnika pojedinih kategorija istraživačkih i visoko-obrazovnih institucija. Senat predlaže da MZOŠ pokrene i koordinira daljnji rad, i jednako tako izražava punu spremnost Sveučilišta u Zagrebu da preko svojih predstavnika u tom radu da svoj doprinos. Procjenjujemo da bi se uz intenzivan rad i puni angažman predstavnika svih relevantnih struktura nacionalna strategija mogla dovršiti do proljeća 2012. i biti predložena novom sazivu Sabora na prihvaćanje do ljeta 2012. Ispunjenje tog plana bi, uz još neke aktivnosti i mjere, omogućio donošenje novog zakonodavstva tijekom 2012. godine, pa zatim i uvođenje sustava financiranja institucija po modelu programskih ugovora u 2013., ili najkasnije 2014., godini. Nadalje, strategija bi minimalno trebala obuhvatiti razdoblje do 2020. godine.

Elementi koje bi strategija treba obuhvaćati su:

I. ANALITIČKI OKVIR

1. Cjelovita analiza razvoja istraživačkog i visoko-obrazovnog sustava Republike Hrvatske (dalje: Sustava) u protekla dva desetljeća, kao i analiza njegova sadašnjeg stanja;
2. Analiza globalnog i europskog konteksta, posebno strateških odrednica iz dokumenta Europske komisije *Europe 2020*;
3. Razrada općih strateških smjernica razvoja hrvatskog društva i gospodarstva u sljedećem desetljeću, uz situiranje istraživačkog sektora i sektora visokog obrazovanja kao ključnih poluga u tom kontekstu;

II. KRATKOROČNE MJERE

4. Konkretna kratkoročna mjera i koraci prema sanaciji sadašnjeg i pokretanju budućeg nacionalnog istraživačkog i inovacijskog sustava;
5. Kratkoročne odluke kojima će se osigurati financijska potpora za razvoj sustava vrednovanja i osiguranja kvalitete istraživačke i visoko-obrazovne djelatnosti, kako na nacionalnoj razini, tako i unutar pojedinih institucija;
6. Konkretna kratkoročna mjera prema otklanjanju akumuliranih neusklađenosti i neracionalnosti u sadašnjem sustavu financiranja troškova studija koja uključuju temeljna sredstva iz državnog proračuna, dodatna proračunska sredstva za pojedine stavke i studentske participacije.

III. SUSTAV, UPRAVLJANJE I FINANCIRANJE

7. Konkretni elementi sustava vrednovanja i osiguranja kvalitete s jasnim kriterijima i polugama poboljšanja pokazatelja djelatnosti i stimulacije pokretačkih inicijativa prema poboljšanjima. Daljnji razvoj nacionalnog sustava vrednovanja i odgovarajućih institucionalnih segmenata pretpostavka je uspostave djelotvorne metodologije planiranja i donošenja konkretnih odluka vezanih uz razvoj Sustava;
8. Utvrđivanje smjernica prema uspostavi hrvatskog istraživačkog i visoko-obrazovnog prostora, s jasnim profiliranjem pojedinih institucija i njihovog mjesta i uloge u takvom sustavu, i s dobro definiranim pravilima primjene kriterija iz t. 7 kojom će se pospješiti kompetitivnost među institucijama. Uspostava zakonskih rješenja i kriterija kvalitete kojima će se utvrditi uvjeti osnivanja i rada javnih i privatnih institucija. Nadalje, uspostava stimulativnih mjera za povezivanje institucija i suradnju među institucijama kojima će se povećati kvaliteta hrvatskog istraživačkog i visoko-obrazovnog sustava i pospješiti njegova konkurentnost na međunarodnoj sceni;

9. Podloge za zakonska rješenja vezana uz upravljanje pojedinih kategorija istraživačkih i visoko-obrazovnih institucija, temeljene uz ostalo na ustavnim postavkama i europskim standardima sveučilišne autonomije, društvene i poslovne odgovornosti i osiguranja akademskih sloboda u stvaralačkom radu i visoko-obrazovnim djelatnostima. U tom sklopu potrebno je redefinirati uloge poslodavaca i zaposlenika u Sustavu, kao i postupak kolektivnog pregovaranja te naći adekvatna rješenja za status pojedinih kategorija zaposlenika kojima će se pospješiti njihova poduzetnost i radna efikasnost. U tu svrhu, nužno je uključiti upravljačke strukture institucija u proces kolektivnog pregovaranja;
10. Plan uspostave novog sustava financiranja institucija iz državnog proračuna koji treba uključivati financiranje institucija kroz programske ugovore i kompetitivno projektno financiranje;
11. Uspostava kriterija i pokazatelja koji će biti podloga za planiranje daljnjeg razvoja infrastrukture Sustava te odgovarajući okvirni plan, uz specifikaciju izvora, kapitalnih ulaganja, ulaganja u istraživačku i informatičku infrastrukturu, ulaganja u nastavnu opremu, i t. d. Utvrđivanje konkretnih kratkoročnih mjera za uspostavu suvremenog nacionalnog informatičkog sustava i baza podataka, koji su, uz ostalo, nužni preduvjeti za pokretanje novog modela financiranja kroz programske ugovore. Utvrđivanje mjera za osuvremenjivanje nastavnog i studijskog procesa, posebno za intenzivno korištenje informacijsko-komunikacijskih tehnologija.

IV. STUDIJI I STUDENTI

12. Strukturiranje studijskog sustava, što uključuje razine i vrste studija, izlazna znanja i kompetencije, načine studiranja te sustav cijelo-životnog obrazovanja. Strategija treba jasno definirati sadržajne i institucijske aspekte daljnjeg razvoja binarnog studijskog sustava;
13. Postavljanje visokog obrazovanja u kontekst obrazovnog sustava u RH, povezujući ga posebno s kadrovskim, metodološkim i sadržajnim aspektima osnovnoškolskog i srednjoškolskog obrazovanja, kao i sa srednjoškolskom državnom maturom, posebno njenom ulogom u postupcima odabira budućih studenata na tercijarnoj razini;
14. Razrada budućeg sustava subvencioniranja, stipendiranja i kreditiranja studenata na svim studijskim razinama, kao i sustava studentskog standarda, posebno vodeći računa o podzastupljenim skupinama studenata;

15. Specifikacija elemenata prava i odgovornosti studenata prema studiju temeljenih na principima visokog obrazovanja kao javnog dobra i javne odgovornosti, što uključuje kriterije uspješnog studiranja te način određivanja studentskih participacija čije bi namjene bile, uz pokriće dijela troškova studija, ulaganja u poboljšanja uvjeta studiranja, stimuliranje izvrsnosti u studiju i studentske mobilnosti te potpora studentima s posebnim potrebama.

V. ISTRAŽIVANJA

16. Uspostava nacionalnog sustava i programa financiranja i vrednovanja kompetitivnih istraživačkih projekata, stimulativnih mjera za financiranje istraživačkih djelatnosti iz drugih, posebno privatnih, izvora te mjera potpore istraživačima koji prijavljuju ili provode projekte u okviru međunarodnih istraživačke programa i fondova;
17. Uspostava standarda usporedivih s onima u razvijenim i uspješnim istraživačkim sredinama u postupcima pokretanja i u izvedbi doktorskih studija. Doktorski studiji trebaju biti usmjereni na formiranje samostalnih istraživača koji će generirati društveni i tehnološki napredak zemlje i biti kompetitivni u europskom i globalnom istraživačkom prostoru;
18. Smjernice razvoja sustava transfera tehnologije od istraživačkih institucija i pogona prema inovacijskim djelatnostima, razvoju novih tehnologija i drugim primjenama u javnom i gospodarskom sektoru. Posebno treba koristiti regulativu i poticajne mjere u svrhu zaštite intelektualnog vlasništva, razvoja inovativnog gospodarstva i odgovarajućeg pokretanja privatnih tvrtki kroz partnerstvo istraživačkog i poslovnog sektora.

VI. ETIČNOST

19. Utvrđivanje mjera i postupaka na nacionalnoj i institucionalnim razinama čija svrha je osiguranje poštivanja etičkih normi u istraživačkim i visoko-obrazovnim djelatnostima, posebno mjera za sprečavanje i sankcioniranje neetičkog i koruptivnog ponašanja.

VII. INTERNACIONALIZACIJA

20. Mjere koje će pospješiti internacionalizaciju Sustava, što uključuje stimuliranje uspostave studijskih programa prilagođenih i stranim studentima uz uvažavanje specifičnih studijskih i istraživačkih uvjeta, kao i mehanizme pokrića troškova i stipendiranja pojedinih kategorija gostujućih studenata i istraživača značajnih za ispunjenje strateških ciljeva Sustava. Također je potrebno utvrditi konkretne mjere za osiguranje izlazne i ulazne mobilnosti studenata, u skladu sa zacrtanim strateškim

ciljem da do 2020. godine 20% diplomiranih studenata bude obuhvaćeno europskim programom studentske razmjene.

3. Zaključne napomene

Navedene točke imaju za svrhu poslužiti kao podloga za početak rada na izradi nacionalne strategije, kako je vidi Senat, i treba ih sagledati kao razradu cjelovitog polazišta Sveučilišta u Zagrebu koje nije moguće reducirati. Nije isključeno da druge institucije i sudionici u radu na strategiji sugeriraju i druge teme koje bi trebalo uključiti u konačnu podlogu. Naše očekivanje je da će se, nakon kompletiranja zajedničke podloge, u što kraćem roku pristupiti izradi strategije koju bi formiranjem i praćenjem rada odgovarajućeg tijela trebalo koordinirati Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa. Sveučilište će se odazvati eventualnom pozivu Ministarstva i odrediti svoje predstavnike u tom tijelu.

Rektor

Prof. dr. sc. Aleksa Bjeliš